

REGISTERBLAD

Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län.

Områdesnamn: Västra alvaret - Hagelstad

Områdesnummer: NRO08057

Namn: Markus Forslund (1998-10-30), uppdaterat (2003-06-27)

Kommun: Borgholms kommun

Kartblad: 05 NV

Area: 921 ha, varav 917 ha land och 4 ha vatten

Naturgeografisk region: Region 14 G Ölands skogrika områden

Kust/havsregion: IV Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 119 (Öland)

Agrara kulturlandskapsregioner: Öland och sydöstmåländska slättbygden

Landskapsformer: Slätt med relativ höjd under 20m

Riksvärde

Strandvallar		
Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
Våtmarkskomplex	Fuktäng Tidvis översvämmad mark av vättyp	

Värdeomdöme: Representativt och artrikt odlingslandskap med hagmarker och stora strandnära

betesmarker med torrängar, fuktängar, våtar och alvarmarker. Omfattande strandvallsbildningar som i storlek och utformning saknar motsvarighet på Öland. De högre ryggarna är i huvudsak parallella med stranden men det finns även ett stort antal tvärgående ryggar. Alvarliknande torrängsflora på strandvallarna kontrasterar mot fuktängar och våtar i sänkorna. Området har stora skönhetsvärden.

- Huvudkriterier:**
- A -- Område med framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper eller kombination av naturtyper, som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system såväl på land som i vatten.
 - C -- Område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter
 - D -- Område med mycket rik flora/fauna

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Vid Hagelstad finns ett mindre naturreservat, Hagelstad, som också är föreslaget som Natura 2000-område enligt habitatdirektivet (SE0330199). Området omfattas av skydd för landskapsbilden och är riksintresse för kulturmiljö och friluftsliv.

Områdets huvuddrag: Västra alvret är ett av de större alvaren på norra Öland. På alvret finns ett mycket välutbildat strandvallskomplex som sätter sin prägel på hela området. De enskilda ryggarna framträder distinkt i landskapet trots att de endast höjer sig någon meter över den nästan helt plana berggrunden. I huvudsak är ryggarna parallella med stranden, men det finns även tvärgående ryggar. Strandvallarna är uppbyggda av svallgrus, vilket består av ytterst korttransporterat material. Strandvallssystemet saknar både vad gäller storlek och utformning andra motsvarigheter på Öland. Det kan komma att ha stor betydelse för den framtida forskningen angående Östersjöns utvecklingshistoria.

Västra alvret domineras av olika typer av torra gräsmarker. Den nordöstra delen domineras av fårsvingelalvar med väl sammanhängande grässvål. I den centrala delen ändrar området karaktär. På de låga vallarna finns olika typer av torra gräsmarker, ibland av en särskilt örtrik typ. Mellan vallarna är markerna fuktigare och här finner man en vätartad vegetation med krypven som dominerande art.

På Västra alvret finner man många växter som visar på en lång beteshävd. Till dessa hör backsmultron, vildlin, axveronika, solvända, ögontröst och brudbröd. I den sydvästra delen av alvret är inslaget av fuktiga gräsmarker och våtar stort. De fuktiga gräsmarkerna finns i ett sammanhängande stråk närmast kusten. De är gräsrika och domineras av älvväxing. Inslaget av örter är litet, men man kan finna vildlin och rödklint. Innanför strandvallarna finns ett stråk av våtar med olika karaktär, beroende på hur djupa de är. Stora ytor domineras av agnsäv och korvskorpionmossa. En annan vätyp domineras av ärtstarr där kalkbleken ligger bar mellan starrtuvorna. Vanliga växter är rylltåg, agnsäv och ältranunkel. De grunda våtarna är rikast på växter med arter som höstfibbla, lökgamander, sumpgentiana och vildlin. Alvrets södra del är mer igenvuxen än de övriga delarna. Markerna är inom stora arealer tätt bevuxna med enbuskar. Uppe på vallarna i den södra delen ligger fornlämningar, bland annat flera gravar.

Alvaret hyser en mycket rik svampflora. Här återfinns såväl typiska gräsmarksarter som mer sällsynta svampar. Till de typiska hör framför allt olika arter av vaxskivlingar, exempelvis toppvaxskivling, papegojvaxskivling och bitter vaxskivling. Bland mycket sällsynta svampar märks brun ängsvaxskivling, stråfingersvamp och musseronvaxskivling.

Hagelstad ligger i direkt anslutning till Västra alvret. Nordöst om byn ligger flera betesmarker med artrik flora. Stora delar är troligen gamla slåtterängar som i senare tid överförts till betesmark.

I markerna finns rikligt med fornlämningar som stensträngar, husgrunder och gravar.

I betesmarkerna växer ofta flera gamla vidkroniga ekar. Huvuddelen av träd och buskar återfinns längs de stensträngar som genomkorsar området. Vegetationen i markerna består av hela skalan från blöta bunkestarrkärr, artrika friska- och fuktiga gräsmarker till örtrika, torra gräsmarker. Man finner rikligt med växter som skvallrar om en lång och oavbruten hävd. Till dessa hör bland annat svinrot, stor blåklocka, prästkrage, korskovall, ängsskära och krissla. I en av markerna har man funnit toppjungfrulin, en sällsynt växt som trivs i solöppna lägen på kalkrika och torra gräsmarker. En mindre del av betesmarkerna har vuxit igen till tät lövskog.

Norr om byn ligger ett litet kärr kallat Igelkärr. Huvuddelen av kärret domineras av gräs- och starrvegetation. En mindre del av våtmarkerna utgörs av fuktiga gräsmarker och öppna vattenytor. I södra delen av byns marker ligger Hagelstads naturreservat. Reservatet består av en lundartad ädellövskog av främst ek, lind och ask. En tredjedel av skogsbeståndet utgörs av lind, vilket är den främsta anledningen till att området skyddades. Hasselbuskar är ett vanligt inslag i skogens buskskikt. Markfloran i skogen är rik och består av lundgröe, blåsippa, murgröna och vårärt. Reservatet, som i äldre tider kallades Brandsrum, har under lång tid brukats som slåtteräng. Slåttern upphörde dock i mitten av 1920-talet och området kom därefter att användas som betesmark. Betet upphörde i början av 1970-talet.

Öster om naturreservatet ligger ytterligare en lundartad ädellövskog. Ek, ask och lind är de vanligaste trädslagen. Många av ekarna är grova och har ett spärrgrenigt växtsätt. I skogen finns rikligt med död ved i form av torrakor och grova lågor.

Anmärkning: Området ingår i naturvårdsplanen för Öland (N-55) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (85-22, 23, 29) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (H 8503). Omfattas även av våtmarksinventeringen (VMI-ID 056D01, 057D01) och ängs- och hagmarksinventeringen (klass II).

Referenser:

- Almqvist, C och Lindegård, P; 1999. *Vägen som kulturarv. Värdefulla vägar och vägmiljöer i Kalmar län*. Länsstyrelsen Kalmar län. Vägverket.
- Hylander, K. 1993. *Våtmarksinventering av Öland 1993*. Länsstyrelsen i Kalmar län Informerar, 1994:3.
- Johansson C-E och Knutsson G 1963. *Grusinventeringar i Kalmar län, Del I, Öland*.
- Johansson, O. 1982. *Vegetationen i Hagelstads naturreservat*. Calidris 21: 263–275.
- Johansson, T. 1997. *Rödlistade arter i Kalmar läns odlingslandskap. En analys av deras förekomst jämfört med nuvarande kännedom om värdefulla områden i odlingslandskapet*. Länsstyrelsen i Kalmar län. Meddelanden 1996:15.
- Ljungström, L, m fl. 1995. *Odlingslandskapet i Kalmar län. Bevarandeprogram, Borgholms kommun*. Länsstyrelsen i Kalmar län informerar. Meddelande 1995:25.
- Länsstyrelsen i Kalmar län, 1989. *Inventering av ängs- och hagmarker, Borgholms kommun*. Länsstyrelsen i Kalmar län informerar, 1989:5.
- Naturvårdsverket. 1997. *Sveriges finaste odlingslandskap. Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Etapp 1*. Rapport 4815.
- Rudmark, L. 1983. *Beskrivning till jordartskartan Borgholm NV/NO*. Sveriges Geologiska Undersökning Ae 55.

